

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

ДО НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ  
КУРСОВОЇ РОБОТИ  
З ДИСЦИПЛІН:

**«Педагогіка вищої школи»  
«Методологія та організація наукових досліджень»**

*(для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання  
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»)*

ЗАТВЕРДЖЕНО  
на засіданні кафедри педагогіки  
Протокол № 5 від 28.12. 2020 р.

Севєродонецьк - 2020

УДК 37.022 Методичні вказівки до написання й оформлення курсової роботи з дисциплін «Педагогіка вищої школи», «Методологія та організація наукових досліджень» (для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки») / Уклад.: к.пед.н., доц.С.С.Рашидова; к.пед.н., доц.І.О.Сафонова; д.пед.н, проф. Є.А.Зеленов. Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 30 с.

Методичні рекомендації містять загальні положення, розкривають структуру курсової роботи, вимоги до структурних елементів, правила оформлення курсової роботи.

Методичні рекомендації містять всі необхідні приклади і зразки: оформлення умовних позначень, визначення і оформлення наукового категоріального апарату, оформлення посилань, таблиць, рисунків тощо. В додатки винесено оформлення титульного листа, змісту курсової теоретичної і курсової практичної спрямованості, приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел.

## ЗМІСТ

Загальні положення .....	4
Структура курсової роботи.....	4
Вимоги до структурних елементів.....	5
Правила оформлення курсової роботи.....	13
ДОДАТКИ.....	26

## ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота є письмовою науковою роботою здобувачів вищої освіти, спрямованою на формування вмінь узагальнювати, синтезувати, порівнювати, співставляти, проводити науковий аналіз педагогічних проблем; співвідносити теоретичні знання з практико-педагогічною діяльністю; здійснювати науковий пошук, працювати з науковою і методичною літературою; конструювати, моделювати процес та результат педагогічної роботи в межах поставлених мети і завдань; використовувати кількісні та якісні показники, оперувати даними експериментального дослідження (за потреби, якщо робота має практичну спрямованість).

Назва курсової роботи повинна бути лаконічною, відповідати обраній спеціальності та суті наукової проблеми (завдання), вказувати на мету і предмет дослідження. Назва курсової роботи відбиває наукові інтереси здобувача вищої освіти (що відображені в темі кваліфікаційної роботи магістра) і попередньо оговорюється з керівником курсової роботи.

Як наукова робота курсова має містити нові оригінальні здобутки або нове наукове осмислення вже відомого наукового матеріалу; наявність достовірних фактів, точного опису результатів дослідження, достатніх деталей і бібліографічних посилань для можливого відтворення.

У курсовій роботі необхідно логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати бездоказових тверджень, необґрунтованої тавтології (повторів), уникати запозичень без відповідного посилання на автора (-ів). Стиль викладання має бути науковим.

Недопустимим є представлення плагіату в якості оригінальної роботи.

Як результат, здобувач вищої освіти оволодіває вміннями організовувати та проводити самостійні науково-педагогічні дослідження та зрозуміло, логічно і аргументовано доносити власні знання і наукові здобутки.

## СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна мати такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- зміст (план);
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основний зміст;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Кожний структурний елемент починається з нової сторінки.

## **ВИМОГИ ДО СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ**

### **Титульний аркуш**

Титульний аркуш курсової роботи містить такі елементи:

- найменування вищого навчального закладу, де виконана курсова робота;
- назва факультету;
- назва випускової кафедри;
- напрям і спеціальність підготовки;
- назва (тема) курсової роботи;
- шифр групи, прізвище, ініціали та підпис здобувача вищої освіти;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали та підпис наукового керівника;
- місто і рік.

Титульний аркуш курсової роботи оформлюється за встановленою формою (додаток А).

### **Зміст**

Зміст повинен містити назви всіх структурних елементів курсової роботи, їх заголовки та номери їх початкових сторінок.

Зразки оформлення змісту курсової(теоретичної і практичної) роботи наведені в додатку Б.

### **Перелік умовних позначень**

Якщо в тексті кваліфікаційної магістерської роботи вжито специфічну термінологію, використано скорочення (у тому числі маловідомі або авторські), символи, позначення, вони мають бути роз'яснені.

Терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться, а розшифровка тих, що внесені до переліку, наводиться у тексті при їх першому згадуванні.

Наприклад:

*Надзвичайно актуальною в сучасних умовах є проблема забезпечення наступності ЗОШ (загальноосвітньої школи) і ВНЗ (вищих навчальних закладів) у патріотичному вихованні підростаючого покоління.*

Перелік умовних позначень не є обов'язковою структурною частиною кваліфікаційної магістерської роботи. Він складається лише за умови необхідності і подається у вигляді окремого списку.

Перелік умовних позначень розміщують перед вступом.

Перелік друкують двома колонками. У лівій колонці наводять скорочення, у правій – їх розшифровку.

## Зразок

### ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО	–заклад вищої освіти
ВНЗ	– вищий навчальний заклад
НУШ	– нова українська школа
ПТНЗ	– професійно-технічний навчальний заклад

### Вступ

У вступі подається загальна характеристика курсової роботи в такій послідовності:

- актуальність теми курсової роботи;
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- наукова новизна одержаних результатів;
- теоретичне значення роботи (для курсової теоретичної спрямованості);
- практичне значення одержаних результатів (для курсової практичної спрямованості).

**Актуальність теми.** Актуальність теми та доцільність її дослідження пояснюється через постановку проблеми у загальному вигляді та обґрунтування її зв'язку з важливими науковими та практичними завданнями вищої школи. Актуальність роботи може включати існуючі протиріччя, висвітлювати перелік авторів і проблем, що пов'язані з темою дослідження. Обґрунтування актуальності повинно бути небагатослівним, визначати сутність наукової проблеми.

**Мета і завдання дослідження.** Мета має розкривати тему курсової роботи і указувати на об'єкт і предмет дослідження; тобто мета – це те, заради чого здійснюється дослідження. Для розкриття мети висуваються завдання, які необхідно вирішити під час дослідження. Завдання відбивають покрокові дії, які відображаються у параграфах. Як правило, кожному параграфу (пункту плану) відповідає певне завдання, тобто перше завдання розкривається в першому параграфі, друге завдання – в другому параграфі, третє завдання – в третьому параграфі.

### **Об'єкт і предмет дослідження.**

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дослідника, оскільки предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) кваліфікаційної магістерської роботи.

### **Приклад 1 (для курсової теоретичної спрямованості)**

**Мета роботи** – теоретично обґрунтувати естетичне виховання студентської молоді засобами масової інформації.

**Завдання дослідження:**

- розкрити і обґрунтувати сутність і зміст естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації;
- проаналізувати роль мас-медіа у формуванні естетичної вихованості студентів;
- визначити критерії та показники рівнів сформованості естетичної вихованості студентської молоді медіа-засобами.

**Об'єкт дослідження** – процес естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації.

**Предмет дослідження** – теоретичні засади і загальні тенденції естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації.

### **Приклад 2 (для курсової практичної спрямованості)**

**Мета роботи** – розробити та обґрунтувати методику естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації.

**Завдання дослідження:**

- провести діагностику рівнів сформованості естетичної вихованості студентської молоді медіа-засобами;
- розробити та обґрунтувати педагогічну технологію естетичної вихованості студентської молоді засобами масової інформації;
- розробити методичні рекомендації для викладачів вищих навчальних закладів щодо естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації.

**Об'єкт дослідження** – процес естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації.

**Предмет дослідження** – методика естетичного виховання студентської молоді засобами масової інформації.

**Методи дослідження.** Необхідно вказати, які методи науково-педагогічних досліджень використовувалися для вирішення поставлених

завдань та досягнення мети, а також визначити, що саме досліджувалось кожним методом. Вибір методів дослідження повинен забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків.

#### **Приклад для курсової теоретичної спрямованості:**

Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети були використані **теоретичні методи дослідження**: аналіз, синтез, узагальнення для визначення понятійного апарату дослідження, його теоретичних засад, теоретичне моделювання для створення моделі виховання у студентської молоді почуття любові до людини.

#### **Приклад для курсової практичної спрямованості:**

Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети були використані такі **методи дослідження**: **емпіричні**: педагогічне спостереження, бесіди, система творчих завдань, тестування для визначення рівня вихованості почуття любові до людини у студентської молоді, педагогічний експеримент (підготовчий, констатуючий, формуючий, контрольний) для перевірки ефективності організаційно-методичної системи виховання почуття любові до людини у студентської молоді; **статистичні**: збір та статистична обробка експериментальних даних.

**Наукова новизна і теоретична значущість одержаних результатів** (визначається в курсовій *теоретичній* спрямованості). Наукова новизна одержаних результатів визначається тільки в тому випадку, якщо вона дійсно вагома. Викладаються аргументовано, коротко та чітко наукові положення, які виносяться на захист курсової роботи, зазначаючи відмінність одержаних результатів від відомих раніше та ступінь новизни одержаних результатів (вперше одержано, удосконалено, дістало подальшого розвитку).

#### **Приклад:**

**Наукова новизна одержаних результатів дослідження** полягає в тому, що:

*вперше*:

- розроблено модель формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку;
- визначено критерії та показники вимірів впливу сучасної літератури Англії і США на формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку;
- розроблено та обґрунтовано педагогічну технологію формування духовно-творчої особистості студента



засобами сучасної літератури Англії і США;  
уточнено сутність понять “духовно-творча особистість”,  
“духовність”, “творчість”;  
дістали подальшого розвитку наукові підходи до формування  
духовно-творчої особистості студентів.

У випадку, коли вагомої наукової новизни немає, визначають тільки **теоретичну значущість роботи**. Ця частина відображає результати теоретичних здобутків за основними завданнями, поставленими в роботі.

**Приклад:**

**Теоретична значущість** дослідження полягає в тому, що уточнено поняття «культура взаємодії викладачів та студентів», розкриті базові компоненти культури взаємодії викладачів і студентів; досліджено культуру взаємодії викладачів і студентів як психолого-педагогічну проблему та розкрито специфіку культури взаємодії викладачів і студентів у сучасному ВНЗ; обґрунтовано послідовність і зміст процедур проектування та організації цілісного процесу формування взаємодії викладачів і студентів і представлена теоретична модель формування культури взаємодії викладачів і студентів.

**Практичне значення одержаних результатів.** Надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх можливого використання. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання.

**Приклад для курсової теоретичної спрямованості:**

**Практичне значення одержаних результатів** визначається тим, що основні положення та висновки дослідження можуть бути використані для подальшої розробки педагогічних технологій, проектування і моделювання виховного процесу, розробки заходів і методичних рекомендацій щодо виховання студентської молоді та впровадження їх у педагогічний процес ВНЗ.

**Приклад для курсової практичної спрямованості:**

**Практичне значення одержаних результатів** визначається тим, що основні положення та висновки дослідження можуть бути використані для подальшої розробки педагогічних технологій виховання студентської молоді та впровадження їх у педагогічний процес ВНЗ; розроблені методичні рекомендації з планетарного виховання студентської молоді можуть бути використані в роботі кураторів академічних груп. Матеріали

курсової роботи можуть бути використані в лекційному курсі дисциплін «Основи педагогіки вищої школи», «Педагогіка вищої освіти», «Теорія і методика виховної роботи», а також у науково-дослідній роботі студентів педагогічних спеціальностей.

### Основна частина курсової роботи

Основна частина курсової роботи орієнтовно складається з трьох параграфів (пунктів простого плану).

У *теоретичній курсовій* окреслюються основні етапи і здобутки наукової думки за розв'язуваною проблемою, розкриваються поставлені в роботі теоретичні завдання. Узагальнюються, аналізуються, критично осмислюються погляди науковців на проблему, що вивчається; аналізуються і розкриваються основні поняття (наукові категорії) з теми дослідження. Досліджуються і розкриваються сутність і зміст, особливості, специфіка явища чи проблеми, розкривається компонентний склад. Здобувач вищої освіти може запропонувати теоретичну модель з виховання або формування досліджуваного явища або педагогічні умови його формування (виховання). Здобувач вищої освіти вирізняє ті питання, що залишилися не вирішеними і, отже, визначає місце свого дослідження у розв'язанні проблеми.

Текст основних параграфів пишеться здобувачем на основі аналізу матеріалів наукових джерел (монографій, статей в наукових виданнях, кандидатських і докторських дисертацій (в тому числі – розміщених в мережі Інтернет), словників та енциклопедій, навчальних і методичних посібників, збірників нормативних актів, методичних матеріалів педагогічних закладів). При цьому не припускаються некритичні, великі за обсягом запозичення з джерел.

Всі цитування мають представлятися із зазначенням їх автора (*На думку І. Іванова, «...». З точки зору С. Сидорова, «...». Як зазначає І. Шевченко, «...»*) та завершуватися посиланням на номер даного джерела в списку використаних джерел курсової роботи (*«...представленою класифікацією» [24; с.5]*).

У *курсній роботі практичної спрямованості* представляється організація експериментальної роботи, методика, технологія (технології) з теми дослідження. Описується хід експериментального дослідження, його умови та основні етапи. В межах констатуючого експерименту обирається (розробляється), проводиться, аналізується і описується методика (методики) діагностики; запозичені методики обов'язково представляються із

посиланням на автора, а джерело виноситься у список використаних джерел. В межах формуючого експерименту представляється методика, або технологія, або організаційні форми і методи з розв'язуваної проблеми. Це може бути розроблена програма, факультативний курс, система занять або окремі лекції, практичні заняття, тренінги чи виховні заходи. Далі викладаються та аналізуються результати проведеного експерименту, визначається ступінь їх новизни. Здобувач вищої освіти має дати оцінку повноти вирішення поставлених задач, оцінку достовірності одержаних результатів.

### **Висновки**

У висновках викладаються здобуті у курсовій роботі найбільш важливі теоретичні та практичні результати, які сприяли розв'язанню наукової проблеми (завдання).

У висновках необхідно показати, яким чином у курсовій роботі вирішені поставлені завдання, продемонструвати результати вирішення завдань; наголосити на якісних і кількісних показниках одержаних результатів та обґрунтуванні достовірності результатів.

Далі формулюються рекомендації щодо наукового та практичного використання одержаних результатів і перспективи подальшого дослідження зазначеної проблематики.

### **Список використаних джерел**

Список використаних джерел – це елемент бібліографічного апарату курсової роботи, який містить бібліографічні описи джерел і розміщується після висновків. Як правило, список використаних джерел курсової роботи включає 25-30 джерел.

Список використаних джерел формується одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Кожен із цих способів має свої переваги, здобувач вищої освіти може обрати той спосіб, який, на його думку, є найбільш зручним та доцільним, але має його дотримуватися протягом усього списку використаних джерел. Поєднання різних способів формування в межах одного списку використаних джерел є неприпустимим.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно подавати у відповідності до чинних державних стандартів.

Відомості про іншомовні джерела подаються після списку українсько-та російськомовних джерел.

Бібліографічний опис в списку використаних джерел подається згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (Див. Додаток В)

### **Додатки**

До додатків включається допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- проміжні математичні розрахунки та формули;
- програми спецкурсів, факультативів, тренінгів; розробки виховних заходів, лекцій, практичних занять тощо;
- ілюстрації допоміжного характеру, таблиці, малюнки тощо.

Додатки розміщують в порядку появи посилань на них у тексті курсової роботи.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи. Обсяг додатків не повинен перевищувати обсягу курсової роботи.

Якщо додатків два і більше, то перед ними додається аркуш з надрукованим посередині заголовком ДОДАТКИ.

Кожен додаток повинен мати своє позначення і заголовок.

Додатки позначаються послідовно літерами українського алфавіту (крім літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь).

Один додаток позначають літерою А.

Наприклад:

172

#### **Додаток А**

**Фрагменти творів з художньої літератури,  
які можуть бути використані під час занять клубу  
«Школа громадянина України»**

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1. – перший рисунок додатка Д, таблиця А.3. – третя таблиця додатка А.

# ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

## Вимоги до оформлення курсової роботи

Шрифт	– TimesNewRoman
розмір шрифту	– 14 пт
міжрядковий інтервал	– 1,5
поля: верхнє й нижнє	– 2 см
Ліве	– 3 см
Праве	– 1,5 см.

## Обсяг курсової роботи

При дотриманні зазначених вимог до оформлення тексту курсової роботи обсяг її основного тексту має становити 30–45 сторінок.

До обсягу основного тексту курсової роботи не входять: список використаних джерел, додатки, а також таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки.

## Нумерація

Нумерацію сторінок, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

### Нумерація сторінок

Усі елементи тексту курсової роботи підлягають суцільній нумерації.

Першою сторінкою курсової роботи є її титульний аркуш, але на ньому номер сторінки не ставиться.

На другому аркуші курсової роботи ставиться цифра 2.

Номери другої і всіх інших сторінок роботи ставлять у правому верхньому куті сторінки без крапки.

### Нумерація ілюстрацій

Ілюстрації (фотографії, схеми, графіки, діаграми) необхідно подавати у курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або (якщо це неможливо з технічних причин) якомога ближче до нього.

Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом Рис. і нумерують послідовно в межах параграфу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Кожна ілюстрація повинна мати порядковий номер. Наприклад: Рис. 1. Рис. 2.

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Якщо у курсовій роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Наприклад:



### Нумерація таблиць

Таблиці необхідно подавати у курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або (якщо це неможливо з технічних причин) якомога ближче до нього.

Таблиці, розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах параграфу.

Кожна таблиця повинна мати заголовок.

У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис Таблиця із зазначенням її номера.

Таблиця подається з порядковим номером, наприклад: Таблиця 1.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово Таблиця і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова Продовження табл. і вказують номер таблиці, наприклад: Продовження табл. 1.

Якщо в розділі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Наприклад:

Рівні	Контрольні групи (КГ)		Експериментальні групи (ЕГ)	
	студентів	%	студентів	%
Високий	48	19,0	62	24,5
Середній	127	50,2	149	58,9
Низький	78	30,8	42	16,6
Разом	253	100,0	253	100,0

#### Нумерація приміток

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки.

Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки: 1.... 2....

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Наприклад:

**Оцінювання рівня професійної компетентності педагогів  
у контексті формування життєтворчих цінностей  
старшокласників**

Компоненти	№ п/п	Рівні професійної компетентності, можлива кількість здобутих балів		
		Високий	Середній	Низький
Когнітивний	1	3	1-2	0
	2	3	1-2	0
	3	4-5	2-3	1
Організаційно- діяльнісний	4	3	2	1
	5	3	1-2	0
Творчо- пошуковий	6	4-5	2-3	0-1
	7	3	2	1

Примітки:

1. Після цього визначалась кількість педагогів за кожним рівнем і обчислювалося їх відношення у відсотках.
2. Середній результат за кожним рівнем визначався за

$$P = \frac{K_1 + K_2 + K_3}{n}, \quad (3)$$

де P – середній результат,

n – кількість завдань,

$K_1 + K_2 + K_3$  – результат середнього арифметичного, отриманого у кожному завданні.

### Ілюстрації

Ілюстрації наводять у курсовій роботі, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, що допомагає уникнути випадкових ілюстрацій, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем і положень роботи. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

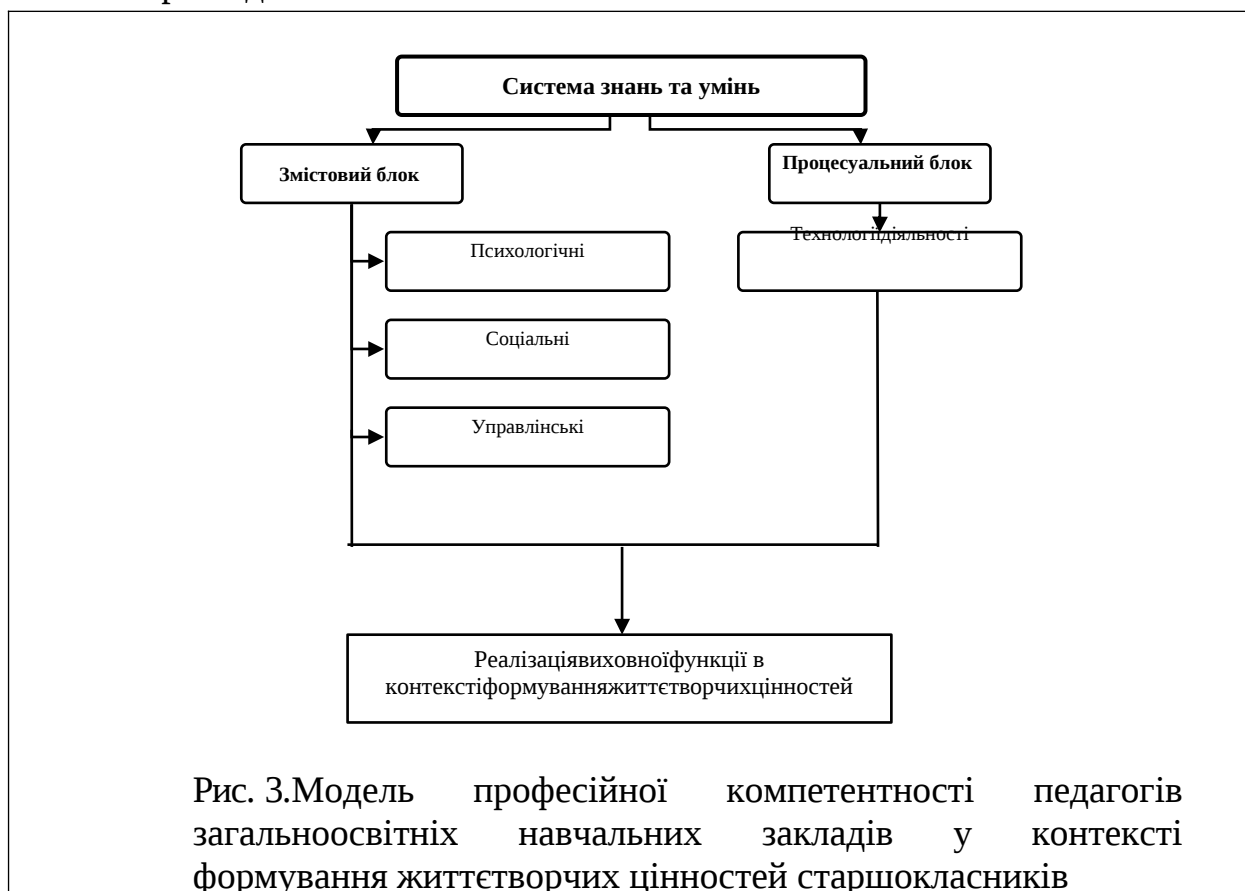
Основними видами ілюстративного матеріалу у курсовій роботі з педагогічних наук є: схема, репродукція, фотографія, діаграма, графік.

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними.



Підпис під ілюстрацією складається зі скороченого слова Рис., порядкового номера ілюстрації та тематичного заголовку ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного.

Наприклад:



Посилання на ілюстрації в тексті курсової роботи слід оформлювати не як самостійні фрази, в яких повторюється те, що міститься у підписі. У відповідному місці тексту розміщують посилання на ілюстрацію у такому вигляді:(рис. 3) або супроводжують зворотом типу: «... про що свідчать дані, наведені на рис. 3», або «... як це показано на рис. 3».

Наприклад:*Процес формування життєтворчих цінностей старшокласників може відбуватися ефективно лише за умови реалізації моделі професійної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, представленої на рис. 3.*

## Таблиці

Якщо у курсовій роботі багато цифрового матеріалу або є необхідність у зіставленні числових показників, використовують такий спосіб подання інформації як таблиця.

Таблиця складається з таких елементів:

- порядковий номер;
- тематичний заголовок, який стисло характеризує зміст таблиці;
- боковик;
- головка (заголовки вертикальних граф – колонок);
- прографка (основна частина, яка складається з горизонтальних рядків і вертикальних колонок).

Номер і назву розміщують над таблицею. Слово Таблиця пишуть праворуч з великої літери, до нього додають номер таблиці, ставлять крапку. Нижче симетрично до тексту з великої літери друкують назву таблиці жирним шрифтом.

Таблиця (номер)

### Назва таблиці

Головка					Заголовки граф	
Рядки						

Боковик  
(заголовки рядків)

Графи (колоники)

Підзаголовки граф

Наприклад:

Компоненти		Когнітивний		Мотиваційно-ціннісний		Процесуально-діяльнісний		Усереднений показник	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий	Початок	6,2	7,1	6,3	6,5	4,3	5,1	5,6	6,1
	Кінець	8,7	23,1	7,5	21,8	2,5	19,2	6,2	21,4
Достатній	Початок	10,4	12,1	8,2	8,1	6,5	7,9	8,3	9,4
	Кінець	11,5	30,2	8,5	26,3	7,5	22,3	9,1	26,3
Середній	Початок	28,3	30,2	33,7	29,3	44,1	33,4	35,3	30,7
	Кінець	24,5	14,4	30,5	21,1	27,5	15,3	27,5	16,9
Низький	Початок	55,1	50,6	51,8	56,1	45,1	53,6	50,6	53,4
	Кінець	55,3	32,3	53,5	30,8	62,5	43,2	57,1	35,4

Таблиця 3

**Порівняння рівнів сформованості показників когнітивного, мотиваційно-ціннісного, процесуально-діяльнісного компонентів життєтворчих цінностей контрольної та експериментальної груп, у %**

Посилання на таблиці в тексті курсової роботи слід оформлювати як самостійні фрази, в яких повторюється те, що міститься у назві таблиці. У відповідному місці тексту розміщують посилання на таблицю у вигляді виразу в круглих дужках (таб. 2) або зворот типу: «... про що свідчать дані, наведені в таблиці 2», «... аналіз результатів експериментальної роботи, представлених у таблиці 2, дає можливість зробити висновок про ...».

Наприклад: *Розрахунок «усередненого відносного» показника було здійснено для контрольної та експериментальної груп за показниками всіх компонентів, результати цього розрахунку подано в таблиці 3.*

Наводити в тексті курсової роботи таблиці слід лише в тому випадку, якщо це необхідно для розуміння логіки викладу та забезпечення достовірності тверджень автора. В інших випадках (якщо в таблицях представлені результати первинної обробки емпіричних досліджень або проміжні результати) можна оформити таблиці у вигляді додатків до курсової роботи.

### Формули

У курсових роботах з педагогічних наук формули, як правило, використовуються при кількісній обробці даних та підтвердженні їх достовірності. Слід зазначити, що в тексті курсової роботи немає необхідності наводити весь хід математичних підрахунків, достатньо лише подати остаточні результати й висновки.

При використанні формул необхідно дотримуватися таких правил:

- Найбільші, а також довгі й громіздкі формули, які мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі й нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують усередині рядків тексту.

- Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу й числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

- Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x).

- Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в наступному тексті. Інші нумерувати не рекомендується.

- Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації:

- двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) у тексті перед формулою є узагальнююче слово; б) цього вимагає побудова тексту, що передує формулі;
- розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна під одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

Наприклад:

Середній результат за кожним рівнем визначався за формулою

$$P = \frac{K_1 + K_2 + K_3}{n}, \quad (3)$$

Де P – середній результат,

$K_1 + K_2 + K_3$  – результат середнього арифметичного, отриманого у кожному завданні,

n – кількість завдань.

Посилання на формули в тексті курсової роботи вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад; «... у формулі (2) ...».

### **Загальні правила цитування та посилання на використані джерела**

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти повинен обов'язково посилатися на джерела, матеріали, окремі результати, ідеї й висновки з яких є основою для розробки проблеми, дослідженню якої присвячена курсова робота.

Такі посилання дають змогу оцінити уміння студента орієнтуватися в сучасному педагогічному знанні, працювати з науковою та науково-методичною літературою, відшукати документи й перевірити достовірність

відомостей про цитування документа або літературного джерела, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Посилатися, як правило, слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал не включений до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел із великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке є посилання в курсовій роботі.

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід позначати порядковим номером у квадратних дужках за списком використаних джерел.

Наприклад:

В умовах технічних нововведень значно трансформувалась естетична свідомість особистості, значних змін зазнали форми і способи художнього відображення світу. Як зазначає Н. Маньковська [], відбулося змішування креативних установок гуманітарних наук і мистецтва, що вимагає осмислення і переосмислення багатьох естетичних явищ у стрімко змінній соціокультурній ситуації.

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

117. 17. Маньковская Н. Б. Эстетика на переломекультурныхтрадиций / Н. Б. Маньковская. – М.: Прогресс, 2002. – 300 с.

Дослідники стверджують, що в усі історичні періоди, починаючи з найдавніших, розвиток людського суспільства був неможливий без існування в ньому людей, які накопичували, поширювали й виробляли знання, відчували вектори суспільного розвитку, аналізували й прогнозували його [12; 32; 54; 67; 112; 132; 144; 287; 617].

Якщо необхідно зробити посилання на конкретні сторінки відповідного джерела (якщо, наприклад, наведена пряма або непряма цитата), у тексті курсової роботи у квадратних дужках слід позначати порядковий номер джерела за списком використаних джерел і номер (номер) відповідних сторінок.

Наприклад:

Творча сила людської уяви, якою володіє мистецтво, дає можливість «... пережити непрожите, воно підносить індивідуальний досвід до рівня

соціального і загальнолюдського, увіковічує культурне надбання ціннісного самовідчуття людини в світі» [89, с. 240].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

89. Иванов В. П. Человеческая деятельность – Познание – Искусство. К.: Наукова думка, 1977. 250 с.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати.

Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

Наприклад:

Аналізуючи сутність художньої діяльності, В. Иванов підкреслив її універсальність, синтетичність і власне естетичну наповненість її змісту: «... всезагальні закони краси стали її специфічним визначенням» [89, с. 225].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

89. Иванов В. П. Человеческая деятельность – Познание – Искусство. К.: Наукова думка, 1977. 250 с.

- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, в самому тексті, у кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

Наприклад:

Дослідники обґрунтовано стверджують, що «... не російська інтелігенція є причиною інтелігентності, а навпаки ... інтелігентність, що бере початок від латинського «intellegentia» і означає вищий ступінь свідомості й самосвідомості, зорієнтувала російську інтелігенцію ... на необхідність виділення особливих інтелектуальних і моральних якостей як сутнісних характеристик» [312, с. 29].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

312. Келеман Л. А. Методологические и теоретические основания исследования интеллигентности. *Вестник Российской академии наук. Серия «Социология»*. 2005. № 1. С. 27–40.

- при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

Наприклад:

В. Мазепа наголошував на тому, що сфера мистецтва є тією єдиною сферою діяльності, де естетичному відношенню належить провідне і визначаюче місце. Естетичне відношення художника до дійсності є тією константою художньої творчості, яка не тільки виділяє мистецтво серед інших видів творчої діяльності людини, але дає можливість об'єднати одним визначенням різні види художнього відбиття світу, які проявляються у різних видах мистецтва [196, с. 66–68].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

196. Художественное творчество в системе культуры. Киев: Наукова думка, 1986. 280 с.

- наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

Наприклад:

Для таких систем в науці використовується методологія ймовірного проектування та його інструментарій. Причому останнім часом все більш активно мова йде про використання так званих «м'яких» моделей, корисність яких доведена В. Арнольдом [18].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

18. Арнольд В. И. «Жесткие» и «мягкие» математические модели. – М.: МЦНПО, 2000. 32 с.

- якщо необхідно виявити відношення автора курсової роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

Наприклад:

«Образ інтелігентності як високої соціальності, як відносин людей, що базуються на взаємній повазі й безумовній любові, – це



образ матері з дитиною на руках (!). Це образ і всіх богородиць, і взагалі такий символ, що проходить через усю історію людства» [182, с. 43].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

182. Лотман Ю. Интеллигентможе тошибаться, но за ошибки готов платить. *Альма-матер. Вестник высшей школы.* 2002. № 4. С. 43.

- коли автор курсової роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження: після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора курсової роботи, а весь текст застереження вміщується у круглій дужці. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М. Х.), (підкреслено мною. – В. С.), (розбивка моя. – О. Р.).

Наприклад:

Найвиразніше етико-культурологічна концепція інтелігентності виявляється у твердженні В. Астахової про те, що інтелігенції «... завжди був потрібен допінг духовної піднесеності (курсив наш. – Н.Ф.). Цим, власне, вона від інтелектуалів-прагматиків і відрізняється» [24, с. 23].

*Відповідний запис у списку використаних джерел:*

24. Астахова В. Гражданственность интеллигенции: пути формирования в кризисном обществе. *Гражданственность интеллигенции: пути формирования в кризисном обществе: материалы научно-практической конференции, 10 февраля 2001 года, Харьков: Альма-матер.* 2001. №3. С. 23.

# ДОДАТКИ

## Додаток А

### ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ КУРСОВОЇ РОБОТИ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет гуманітарних наук, психології та педагогіки

Кафедра педагогіки

### КУРСОВА РОБОТА

здобувача вищої освіти  
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

на тему:

---

---

---

Виконав: студент групи \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ (прізвище, та ініціали)

\_\_\_\_\_ (підпис)

Науковий керівник:

\_\_\_\_\_ (науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_ (підпис)

## **ДОДАТОК Б**

### **Зразок оформлення змісту теоретичної курсової роботи (курсова №1)**

#### **ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
1. Розвиток поглядів на сутність педагогічної творчості в історії педагогіки і в сучасних наукових дослідженнях.....	5
2. Творчий характер педагогічної діяльності та її компонентний склад.....	20
3. Складові й особливості готовності до професійної творчості майбутніх викладачів вищої школи.....	30
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ.....	45

### **Зразок оформлення змісту практичної курсової роботи (курсова №2)**

#### **ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
1. Діагностика готовності майбутніх викладачів вищої школи до педагогічної творчості.....	5
2. Педагогічні технології формування готовності до педагогічної творчості майбутнього викладача вищої школи.....	20
3. Аналіз ефективності впровадження педагогічних технологій у практику ЗВО.....	35
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ.....	45

## ДОДАТОК В

### Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<b>Монографії, навчальні посібники:</b>	
<i>один автор</i>	Зеленов Є. А. Теоретичні основи планетарного виховання студентської молоді: монографія. Луганськ: НОУЛІДЖ, 2008. – 272 с.
<i>два автори</i>	Шевченко Г. П., Рашидова С. С. Духовні основи патріотичного виховання: монографія. Луганськ : Ноулідж, 2012. 197 с.
<i>три автори</i>	Афонін В. С. Золотов П. В., Петренко А. О. Соціокультурні аспекти освіти. Дніпропетровськ: Бізнес Букс, 2009. 244 с.
<i>чотири автори</i>	Вища освіта України і Болонський процес: навч. посібник / Іванов О. О., Коренєв С. І., Петренко А. О., Яшин О. Л. К.: Навчальна книга, 2004. 234 с.  Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
<i>п'ять і більше авторів</i>	Мистецтво виховання Людини: колективна монографія / Г. П. Шевченко та ін. Київ : Педагогічна думка, 2017. 304 с.
<b>Перекладні видання</b>	Фрейре П. Педагогіка свободи: демократія і громадянська мужність: пер. з англ. К.: Академія, 2004. 124 с.
<b>Багатотомне видання</b>	Енциклопедія історії України : в 10 т. / редкол. : В. А. Смолій та ін. Київ, 2003–2013. Т. 1–10.
<b>Окремий том багатотомного видання</b>	Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Т. 1. Київ : Радянська школа, 1983. 480 с.
<b>Збірники наукових праць</b>	Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць / гол. ред. Г. П. Шевченко. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. Вип. 1(94). 308 с.

**Тези доповідей,  
матеріали  
конференцій,  
конгресів,  
симпозіумів та ін.**

Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: матеріали XVIII Наук.-практ. конф. [«Університет і регіон: проблеми сучасної освіти»] (Луганськ, 31 жовт. – 1 лист. 2013 р.) / гол. ред. О. Л. Голубенко. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 326 с.

Виховання духовної краси майбутнього професіонала (до 20-річчя Науково-дослідного інституту духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля): матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Покровськ, 15 жовтня 2019 року). Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2019. 117 с.

**Словники**

Український педагогічний словник / укл. С. Гончаренко. К.: Либідь, 1997. 374 с.

**Частина  
джерела:**

*книги (розділи  
монографії)*

Бистрицький Є. Конфлікт культур і філософія толерантності. *Ідея культури: виклики сучасної цивілізації*. Київ, 2003. С. 3–11.

Шевченко Г. П. Духовність та духовна культура особистості. *Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: монографія* / Шевченко Г. П. та ін. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. С. 7–37.

Рашидова С.С. Мистецтво виховання педагога як людини культури засобами художньої літератури. *Мистецтво виховання Людини: колективна монографія* / Г. П. Шевченко та ін. К.: Вид-во «Педагогічна думка», 2017. 224 с. С.151-170.

*Збірника або  
журналу  
(наукові  
статті)*

Алфімов В. М. Виховання культурної особистості ліцеїста. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. За ред. Г. П. Шевченко. 2019. Вип. 2. С. 10–18.

Бех І. Совість: психологічна сутність та механізм виховання. *Рідна школа*. 2011. №1-2 (січень-лютий). С. 3 -7.

*матеріалів  
наукових  
конференцій,  
симпозіумів та  
ін.(наукові  
статті, тези  
доповідей,*

Майстренко В. М., Осадчук О. П. Теоретичні основи впровадження системи управління якістю. *Проблеми управління та економіки підприємств в сучасних умовах* : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23-24 квіт. 2019 р. Київ : НУХТ, 2019. С. 18-21. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про

повідомлення)  Законодавчі та нормативні док ументи	Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12 січ. 2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i> . 2017. № 20. С. 136–141.
<b>Дисертації</b>	Антоненко Т. Л. Психологічні засади становлення ціннісно-сміслової сфери особистості майбутнього фахівця: дис. ... докт. психол. наук: 10.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2019. 527 с.
<b>Автореферати дисертацій</b>	Бондаренко Н. Б. Формування духовних цінностей у старших дошкільників засобами регіональної культурно-історичної спадщини: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Бондаренко Наталія Борисівна; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2008. – 20 с.
<b>Електронні ресурси</b>	<p>Академічність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234с. URL: <a href="http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf">http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf</a> (дата звернення: 02.11.2017).</p> <p>Чайка А. С. Інклюзивна освіта – шлях до повноцінної соціалізації учнів з особливими освітніми потребами. Всеосвіта: веб-сайт. URL: <a href="https://vseosvita.ua/library/inkluzivna-osvita-slah-do-rovnocinnoisocializacii-ucniv-z-oor-1906.html">https://vseosvita.ua/library/inkluzivna-osvita-slah-do-rovnocinnoisocializacii-ucniv-z-oor-1906.html</a> (дата звернення: 12.08.2019).</p> <p>Плешаков В. А. Киберсоціалізація як інноваційний соціально-педагогічний феномен. <i>Преподаватель XXI век</i>. 2009. № 3. Т. 1. С. 32–39. URL: <a href="http://sirdionis.ucoz.ru/load/prezentacija_po_teme_kibersocializacija/1-1-0-1">http://sirdionis.ucoz.ru/load/prezentacija_po_teme_kibersocializacija/1-1-0-1</a> (дата звернення: 15.06.2020)</p> <p>Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: <a href="https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18">https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18</a> (дата звернення: 02.09.2019).</p>

# МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до написання й оформлення курсової роботи з дисциплін:

## **«Педагогіка вищої школи» «Методологія та організація наукових досліджень»**

(для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»)

Укладачі.: к.пед.н., доц.С.С.Рашидова; к.пед.н., доц.І.О.Сафонова; д.пед.н, проф. Є.А.Зеленов.

Техн. редактор            С. К. Николаєва  
Оригінал-макет        В. В. Сидоров

Підписано до друку 2020

Формат 60x84 <sup>1</sup>/<sub>16</sub>. Папір типогр. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. \_\_\_\_\_. Обл.-вид. арк.\_\_\_\_\_.

Тираж \_\_\_\_ екз. Вид. № \_\_\_\_\_. Замов. № \_\_\_\_\_ . Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету  
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18 р.

Адреса університета: просп. Центральний 59-А  
м. Северодонецьк, 93400, Україна

e-mail: [vidavnictvoSNU.ua@gmail.com](mailto:vidavnictvoSNU.ua@gmail.com).